

Au § 102

Dnr ÖN 0022/2016

**Information, skrivelse rörande Bergslagens
överförmyndarnämnd****Ärendebeskrivning**

Skrivelse daterad den 4 april 2017 har inkommit till kommunstyrelserna i Hällefors, Lindesbergs, Ljusnarsbergs och Nora kommuner från Lena Isvind, Ulrika Fedikina, Kent Grängstedt och Jan Östberg med synpunkter på Bergslagens överförmyndarnämnd. Kanslichef Anders Andersson har vid telefonsamtal med Jan Östberg den 13 april 2017 begärt att få erhålla en undertecknad skrivelse, vilket utlovades av Jan Östberg men ännu ej erhållits.

Allmänna utskottets förslag

Allmänna utskottet föreslår kommunstyrelsen notera skrivelsen.

Till

Kommunstyrelsen i Hällefors kommun

Kommunstyrelsen i Lindesbergs kommun

Kommunstyrelsen i Ljusnarsbergs kommun

Kommunstyrelsen i Nora kommun

Nu ska vi berätta..

Vi har alla nyligen slutat som gode män för ensamkommande barn. Tre av oss har slutat på eget initiativ, en har fått sparken av Bergslagens överförmyndarnämnd.

Anledningen till att vi åtagit oss uppdragen som god man är att vi, på ideell basis, önskat göra en insats för att ge ensamkommande flyktingbarn en så trygg tillvaro som möjligt i väntan på ett beslut i asylärendet. I det syftet har vi bildat en liten intressegrupp med ett uttalat barnperspektiv, det vill säga med målet att verkligen sätta barnet i centrum.

Det första som gruppen gjorde var att enas om vad som bör vara en god mans roll vid genomförandet av uppdraget att arbeta med ett traumatiserat flyktingbarn som huvudman. Därefter klarade vi noga ut var gränserna går för en god mans befogenheter och ansvar, för att därefter försöka att på bästa sätt omsätta detta i praktiken, med varandras stöd.

När det gällde att definiera den gode mannens roll utgick vi från FN:s barnkonvention, som Sverige har förbundit sig att följa. Vi noterade att alla barn har samma rättigheter, oavsett om de är ensamkommande flyktingbarn i asylprocessen eller födda i Sverige. Vi noterade vidare att alla barn har rätt till hälsa i den meningen att de har rätt till fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Vi noterade också att alla barn har rätt till rehabilitering.

Att vara god man för ett ensamkommande flyktingbarn är något helt annat än att vara god man i andra gängse sammanhang. Alla dessa barn är traumatiserade när de anländer till Sverige. Väl här hamnar de i en mycket främmande värld med ett annat språk, andra människor och en helt annorlunda kultur. Det kan också vara traumatiserande. Till detta ska läggas att de har att vänta på ett beslut i asylärendet, som många befarar kan innebära att de tvingas återvända till det land från vilket de flytt, vilket de kan se som en dödsdom. Det förstärker graden av traumatisering ytterligare. Inte sällan lider barnen av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Det är inte ovanligt att denna psykiska ohälsa innebär en risk för självmord.

I den psykiska ohälsans spår lider barnen inte sällan även av fysisk ohälsa som huvudvärk, yrsel, svimningar, muskelsmärter, öronsusningar eller någon sjukdom. Den sociala ohälsan beror ofta på ett otryggt boende men också på att de saknar någon som bryr sig om dem och hjälper dem, när allt är som svårast.

Den gode mannens primära uppgift är, enligt vår uppfattning, att så snart som möjligt bygga upp ett ömsesidigt förtroende mellan barn och god man, som grund för att kunna ge barnet en trygg punkt i tillvaron, en social hälsa. Barnet ska veta att den gode mannen alltid finns att nå. Vi ser den gode mannens uppgift som att se till att barnet får den vård, omsorg och det boende som lagen kräver. Barnets psykiska ohälsa kräver oftast sjukvård. Det är den gode mannens uppgift att se till att adekvat vård ges. Det är ingen lätt uppgift i den rådande vårdkrisen med kvalitetssänkningar och brist på vårdresurser. Inget av våra barn har t.ex. fått terapi eller ens fått möta en psykiatriker för vård.

En av den gode mannens andra huvuduppgifter är att verka för att barnet placeras på ett boende som är tryggt och präglat av empati. En god man bör, med stöd av JO:s uttalanden att en god man "har det avgörande inflytandet över barnets boende", kunna utföra den uppgiften med framgång. Tyvärr är verkligheten en annan, då flera av oss, som haft barn i Lindesbergs kommun, alltid blivit överkörda av socialtjänsten, som egenmäktigt fattat sina beslut, trots våra protester, och som inte ruckat på dem. Några av oss har trots dessa förutsättningar fortsatt att hävda vår uppfattning, när socialtjänstens boendeplaceringar varit uppenbart till förfång för barnet. Eftersom socialtjänsten inte medverkar till att boendebesluten fattas i samförstånd mellan god man och dem själva får barnet sitta emellan. Vi kan inte godta att barnet drabbas av en socialtjänsts brist på barnperspektiv.

Socialnämnderna i kommunerna beslutar, vanligen med sex månaders mellanrum, att bevilja barnet "bistånd genom omsorg och vård", vilket i praktiken nästan alltid innebär placering på ett HVB-hem med en omsorg som kan jämföras med den som tillhandahålles av ett svenskt pensionat, mat, husrum och inget mer. Vi känner inte till något enda fall där en kommun givit ett ensamkommande flyktingbarn vård på ett HVB-hem. Vid placering i familjehem kan i några enstaka fall situationen vara annorlunda, tack vare familjehemmets eget engagemang. Lindesbergs kommun beslutar numera aldrig om placering i familjehem.

Bergslagens överförmyndarnämnd delar på intet sätt vår uppfattning om hur en god man för ensamkommande barn bör arbeta.

När överförmyndarnämnden godkände oss och förordnade oss som Godman, fick vi en endast mycket rudimentär utbildning, som i huvudsak handlade om formalia, t ex. vem som ansvarat för olika myndighetskontakter. Särskilt betonade man vikten av att inte skapa en känslomässig relation till barnet, inte öppna famnen och få dem att känna trygghet. Överförmyndarnämnden menar således att en god man ska vara någon form av sekreterare som sköter barnets kalender och i övrigt hålla sig på sin kant. En god man är emellertid satt i vårdnadshavarens ställe för ensamkommande barn, som antingen skiljts från sina föräldrar eller vars föräldrar är försvunna eller döda, barn som dessutom mår väldigt dåligt. En god mans uppgift är därför, enligt vår mening, att försöka ge barnet all den hjälp och det stöd som en förälder skulle ge. Att ge barnet trygghet, i den mån det är möjligt, är det mest väsentliga för en bra god man.

Bergslagens överförmyndarnämnd avvisar kategoriskt varje försök att diskutera den gode mannens roll och vidhåller den uppfattning som redovisats här ovan.

Samtliga tidigare handläggare av frågor rörande ensamkommande flyktingbarn hos överförmyndarnämnden slutade under år 2016, eller dessförinnan, och ersattes med nya under hösten 2016. Vi har noterat att de nya handläggarna dels saknar utbildning för och erfarenhet av myndighetsutövning hos t.ex. en överförmyndare och dels all kunskap om och förståelse

för innebörden av att vara god man. Handläggarna har till synes rekryterats utan att ha den kompetens som bör krävas för den aktuella tjänsten. Det kan i och för sig var ett skäl för att inte vilja ta en diskussion med oss, som numera vet vad det handlar om att vara god man. Det vore en sak, men tyvärr upplever vi att orsaken är att finna på annat håll.

Bergslagens överförmyndarnämnds handläggare, "kanslichef" och nämndledamöter har ingen respekt för att vi av ideells skäl åtagit oss den svåra uppgiften att vara god man åt ett ensamkommande barn.

Bergslagens överförmyndarnämnd har inte heller respekt för våra erfarenheter från yrkeslivet och som föräldrar.

Bergslagens överförmyndarnämnd saknar också respekt för att vi alla levt våra liv utan den minsta anteckning i belastningsregister eller hos kronofogden, undantagandes en av oss som en gång kört nio kilometer för fort i bil i Guldsmedshyttan.

I stället för respekt visar de oss ringaktning, som en av oss säger, "hanterar oss som "hjon"".

Det vill vi inte tolerera.

När vi i ett konkret fall har bett överförmyndarnämnden om stöd för att lösa en allvarlig konflikt med en socialtjänst, har överförmyndarnämndens "kanslichef" svarat "Det får du sköta själv"

Bergslagens överförmyndarnämnd har aldrig givit oss något stöd i vårt arbete.

Bergslagens överförmyndarnämnd har aldrig tagit initiativ till någon form av sammankomst för t.ex. utbildning eller erfarenhetsutbyte med oss gode män.

Plötsligt, i slutet av förra året och en bit in på detta år, hörde nämnden emellertid av sig genom två skrivelser som föreskrev helt nya och försämrade villkor för vårt arbete som gode män.

Som redan sagts har vi åtagit oss uppdragen som god man av ideella skäl, och inte för att tjäna pengar. När vi godtog att förordnas som gode män ingick vi en överenskommelse med överförmyndarnämnden om viss ersättning för utfört arbete. Ersättningen baserades helt på utförd prestation; inget presterat, ingen ersättning. Ersättningen utgjordes av en fast summa per arbetad tid och den statliga bilersättningen baserad på körsträcka. Bilersättningen var skattefri. En god man i vår glesbygd måste ha ständig tillgång till en bil. För en familj medför det många gånger att man tvingas ha två bilar. När vi i efterhand har räknat på det så visar det sig att den sammanlagda ersättningen för uppdraget som god man inte på långt när täcker kostnaden för en extra bil. Ingen av oss var missnöjda med detta förhållande, eftersom vi engagerat oss av ideella skäl. Vi gillade att överförmyndarnämndens ekonomiska ersättningen var baserad på utförd prestation.

Plötsligt meddelade, som sagt, överförmyndarnämnden att man från den 1 januari 2017 infört helt nya ersättningsnormer för gode män. Detta skedde helt utan förvarning och helt utan att vi gode män hade fått tillfälle att i förhand diskutera ändringarna. Någon diskussion i efterhand tilläts inte heller. Vi blev alltså totalt överkörda, och det avtal som slöts i och med att vi godtog att förordnas som gode män bröts därmed ensidigt av överförmyndarnämnden. Vi godtar inte detta.

Den nya ersättningen utgår med ett fast månadsbelopp per barn, för närvarande 2 240 kronor, oavsett utfört arbete. Reseersättning utgår endast under speciella förutsättningar och ingår annars i detta belopp, och är inte längre skattefri. Hela ersättningen betalas nu ut först var tredje månad och inte som hittills varje månad.

De nya ersättningsreglerna får absurda konsekvenser. Vi tar ett exempel utifrån tidigare verkliga förhållande för att visa detta.

Exempel på händelse: Barnet ringer, gråter och vill träffa sin gode man.

Ny regel nr I: "Vad gäller resor skall dessa i möjligaste mån ske med kollektivtrafik där överförmyndarnämnden betalar biljettkostnaden".

Låt oss anta att mötet med barnet tar 30 minuter.

Mellan barnets boende och den gode mannens bostad är det en sträcka på drygt 15 kilometer. Körtiden med bil är, från dörr till dörr, 30 minuter.

Avståndet från den gode mannens bostad till busshållplatsen är ca 1,5 kilometer och tar 20 minuter att gå. Det tar 10 minuter att gå från busshållplatsen, i orten där barnet bor, till boendet.

Från busshållplatsen närmast den gode mannens bostad går det dagligen bussturer till och från barnets boendeort. De alternativ som finns är avfärd kl. 0740 med återkomst kl. 1640 eller avfärd kl. 1458 med återkomst kl. 1855. Den gode mannens bortavaro från hemmet blir i det första fallet 9 timmar och fyrtio minuter, i det senare 4 timmar och trettiosju minuter. Med bil tar resan 1 timme och trettio minuter och då kan resan anträdas i direktanslutning till att barnet hört av sig.

Det säger sig självt att den gode mannen, givet dessa förutsättningar, väljer att ta bilen.

Ny regel nr II: "Vid exempelvis resa med egen bil, skall god man inkomma ansökan **innan avresa** till överförmyndarförvaltningen, lämpligen via mail, med motivering till behovet av att nyttja egen bil. Överförmyndarhandläggarna skall bevilja resan med egen bil **innan den genomförs** för att ersättning skall kunna utbetalas".

All kommunikation med nämnden, om den över huvud taget förekommer, går mycket trögt. Att tro att ett beslut om att eventuellt få nyttja den egna bilen skulle expedieras på kortare tid än 24 timmar är orealistiskt. I exemplet ovan finns därmed inte alternativet att få ett godkännande av bilresan. Den gode mannen kan alltså inte få någon bilersättning.

Ny regel nr III: "Vidare är det viktigt att god man till ensamkommande barn och unga inte gör uppgifter vilka ej ingår i uppdraget, överförmyndaren kan inte utbetala arvoden och ersättningar till dessa".

Överförmyndarnämnden delar inte vår uppfattning om hur en god man bör arbeta, därför skulle det mycket väl kunna hända att nämnden, i det aktuella exemplet, om resan kom till dess kännedom, beslutade att resan inte "ingår i uppdraget". Det ska här noteras att vi märkt att nämndens beslut är godtyckliga, och inte sällan beroende av vilken god man som beslutet gäller.

Det är inte uteslutet att nämnden kan förbjuda oss att göra fysiska besök hos barnet och i stället föreskriva att vi ska umgås per sms. Det finns exempel på att man sparar in resor

genom flitigt användande av sms! Så kan inte vi arbeta, och därför avstår vi från att begära ersättning för bilresor med egen bil inför risken att bli hindrade i vårt arbete.

Ny regel nr IV : ”När kilometerersättning begärs, skall redovisning av körjournal göras”.

Det medför ett avsevärt merarbete att nu tvingas föra en körjournal. Att tvinga oss att löpande läsa av bilens kilometerställning är både onödigt och meningslöst. Det är onödigt för att det inte ökar trovärdigheten hos de gode män, vars ärlighet man nu ifrågasätter. Det är också meningslöst eftersom nämnden inte rimligen, långt i efterhand, kan kontrollera våra bilars måtarställningar.

Regeln visar nämndens bristande förtroende för sina gode män och visar dessutom den brist på kompetens som präglar Bergslagens överförmyndarnämnds agerande.

Ny regel nr V : ”Under asylprocessen får god man ett arvode på fem procent av gällande prisbasbelopp, för år 2017 2 240 kronor per månad”.

Den tidigare principen att ersättning utgår efter prestation ersätts således av principen att ersättning utgår med ett fast belopp per månad oavsett prestation. Vi har tidigare framhållit att vi gillat det som tidigare gällt. Mot ett fast belopp per månad och barn har vi allvarliga erinringar.

Ett traumatiserat barns behov av uppmärksamhet från sin gode man varierar från barn till barn och mellan skilda faser i asylprocessen. Vi har alla upplevt att ett barn kan kräva en omsorg och tillsyn som motsvarar all den tid som en god man kan ägna åt sitt uppdrag. I andra fall kan en god man, som arbetar på det sätt som vi förordar, ha ansvaret för fler barn på en gång. Vi anser dock att antalet barn inte bör överstiga fem stycken, för att den gode mannen ska kunna utföra ett bra arbete. Om överförmyndarnämnden skulle ansluta sig till denna vår uppfattning, vilket den inte gör, så skulle man veta att man alltid får valuta för sina kostnader för de gode männen, som ju då redovisar vad de presterat.

När överförmyndarnämnden nu inför fast arvode per månad och på samma gång avhänder sig möjligheterna till kontroll av de gode männens verkliga arbetsinsats främjar detta på intet sätt verksamheten. Många gode män inom Bergslagens överförmyndarnämnds ansvarsområde har nu fått ansvaret för ca 20 stycken barn på samma gång. Den gode man som har ansvaret för flest barn har 42 stycken, enligt egen utsago.

Den allvarligaste följden av denna situation är att barnens bästa åsidosätts. Det säger sig ju självt att en god man inte kan sköta sina uppdrag på ett bra sätt med ansvar för så många barn. Det tycks emellertid inte bekymra överförmyndarnämnden.

En annan följd av de nya reglerna är att överförmyndarnämnden gör sig av med många av de gode män som stället upp av ideella skäl, och ersätter dem med gode män som ser uppdragen främst som en försörjning.

Den som i första hand ser godemanskapet som en försörjning främjas naturligtvis av en fast ersättning per barn och månad. 20 st barn ger 42 800 kronor i månadsinkomst, 26 st barn ger 78 640 kronor per månad, i värsta (bästa) fall arbetsfritt. Det är ett oansvarigt slöseri med allmänna medel som Bergslagens överförmyndarnämnd bör ställas till svars för.

Detta leder till följande konstaterande.

Bergslagens överförmyndarnämnd åsidosätter barnens bästa utan att till synes bry sig.

Bergslagens överförmyndarnämnd förslösar allmänna medel till ringa nytta genom de principer för förordnande av gode män som den tillämpar.

Ny regel nr VI : ”Efter asylprocessen, om barnet får uppehållstillstånd, får god man samma arvode som under asylprocessen fram till dag 30 efter att barnet fått uppehållstillstånd. Därefter är arvodet 1000 kronor per månad.....”.

När ett ensamkommande flyktingbarn beviljas uppehållstillstånd, tillfälligt eller permanent, fråntas de sin gode man enligt författning. Den gode mannen ska då, är det tänkt, ersättas av en s.k. särskilt förordnad vårdnadshavare (sfv) i direkt anknytning till att uppehållstillståndet beviljas. Det är kommunens ansvar att en kandidat till en sfv rekryteras och anmäls till tingsrätten för godkännande. Tyvärr fungerar inte den processen. Vi har sett exempel på att ett barn som fått uppehållstillstånd fortfarande var utan sfv efter ett halvår. Under dessa omständigheter **tvingas** den gode mannen kvarstå även mot sin vilja, inte sällan under mycket lång tid. Det kan vi inte godta. När vi förordnades som gode män ingick vi inte någon överenskommelse om att vi skulle acceptera att tvingas ersätta en sfv på grund av att systemet har fallerat. En sfv har uppgifter för vilka en god man inte är utbildad att utföra och som skiljer sig från en god mans normala åligganden. Exempel på sådana uppgifter är att på skatteverket ordna ett personnummer, att hos en bank försöka att öppna ett konto för barnet, hos socialtjänsten ansöka om försörjningsstöd, att ordna boendet etc. etc.

För en av oss uppgick den nödvändiga arbetstiden för att ordna detta, den första månaden efter beviljandet av uppehållstillståndet, till i det närmaste 100 timmar. För detta utgår en skattepliktig ersättning på 2 240 kronor. Därefter får den gode mannen en månadsersättning på 1 000 kronor till dess att en sfv eventuellt utses.. Mot den bakgrunden är det inte lätt att rekrytera en sfv, som också får 1 000 kronor per månad, vilket alltså går ut över oss gode män. Så kan man naturligtvis inte ha det.

Regel nr VII ; ”Bergslagens överförmyndarnämnd vill avisera att det med största sannolikhet kommer att bli sänkta arvoden och ersättningar till god man för ensamkommande barn och unga från och med den 1 juli 2017.

Därmed har man passerat gränsen för vad vi är beredda att lägga ut av egna pengar för att kunna utföra vårt ideella arbete för ensamkommande flyktingbarn, och för vad vi är beredda att finna oss i då det gäller överförmyndarnämndens egenmäktiga agerande.

Nu har vi berättat vad vi tycker om Bergslagens överförmyndarnämnd.

2017-04-04

Lena Isvind

Ulrika Fedikina

Kent Grängstedt

Jan Östberg